

Meedoen, Meetellen

Lokale Inclusie Agenda 2022-2026

"Ik vind het belangrijk dat iedereen zich thuis voelt in ons Vught. Vught als gastvrije gemeente. Bewustwording en rekening houden met elkaar begint voor mij bij de jeugd op school. Kinders zijn zich meestal nog niet bewust van het bijzondere karakter van ons dorp. Veel ouders ook niet trouwens !
Scholen zouden daar best meer aandacht aan mogen besteden zodat het voor kinders gewoon wordt om blinde mensen tegen te komen op straat en rekening te houden met elkaar. Zo kan iedereen een bijdrage leveren aan toegankelijkheid… Goed voorbeeld doet goed volgen!"

Elise Adriaanse, voorzitter Toegankelijk Vught, 2021

"Mensen zeggen tegen mij dat ik een beperking heb. En als ik dan vraag waarom, dan zeggen ze: 'omdat je blind ben, je kan niet alles toch?'. En dan zeg ik 'maar kan jij dan wel alles?'. Blind zijn is voor mij geen beperking. Het is een deel van mijn leven, het is wie ik ben. Het is hun probleem dat zij dat als een beperking zien en dat proberen ze bij mij te leggen. Waar leg je die grens of je iets kan of niet? Of dat je een beperking hebt of niet? Een beperking leg je jezelf op. Alleen jij zegt tegen jezelf 'ik kan dat niet'."

Ingrid van Kranen, VN-ambassadeur, 2021

Meedoen, Meetellen

Lokale Inclusie Agenda 2022-2026

Inleiding

Eind 2021 loopt de Lokale Inclusie Agenda 2019-2021, *Onbeperkt meedoen*, af. Tijd dus voor een nieuwe agenda. De agenda is een uitvloeisel van het *VN-verdrag voor de Rechten van mensen met een handicap*, dat Nederland in 2016 heeft geratificeerd. Daarmee is ook de doelgroep bepaald: de agenda richt zich op mensen met een handicap. Doel is dat iedereen in Vught mee kan doen op een manier die passend is in de eigen situatie.

Waar in de vorige agenda aan alle terreinen en leefgebieden aandacht werd besteed, willen we in deze agenda juist meer focus aanbrengen. Daarnaast heeft de commissie bij de bespreking van de startnotitie op 10 juni 2021 aandacht gevraagd voor brede participatie. Aangedrongen werd verder op een mid-term review, evenals op concrete plannen. Helvoirt werd voorts als aandachtspunt benoemd.

Looptijd
De agenda is bedoeld voor de jaren 2022-2026. De uitvoeringsagenda met concrete activiteiten heeft een kortere looptijd, nl. tot medio 2024. In de eerste helft van 2024 zal de stand van zaken in beeld worden gebracht en wordt een nieuwe uitvoeringsagenda opgesteld voor de tweede helft van de periode.

De basis voor de nieuwe lokale inclusie agenda
Zoals in de startnotitie voor de opstelling van deze Lokale Inclusie Agenda (LIA) aangegeven, blijven de uitgangspunten van het VN-verdrag leidend:

- *niets over ons zonder ons*: bij de ontwikkeling van het inclusiebeleid én bij de uitvoering zijn mensen met een beperking direct betrokken
- *inclusief ontwerpen voor iedereen*: of het nu gaat om de inrichting van de openbare ruimte, het organiseren van een evenement of activiteit, vooraf wordt rekening gehouden met verschillende groepen gebruikers, met uiteenlopende behoeften. Toegankelijkheid is de norm.

Voor wie?
De LIA richt zich op alle mensen met beperkingen: zintuiglijk, fysiek, verstandelijk, psychisch kwetsbaar. In de startnotitie is uitgesproken, dat we speciaal aandacht besteden aan mensen van wie de beperking niet zichtbaar is. Hun beperking heeft invloed op hun deelname aan de samenleving, maar wordt door buitenstaanders vaak niet of laat herkend. Denk aan mensen met een psychische kwetsbaarheid, niet-aangeboren hersenletsel, een auditieve beperking of een verstandelijke beperking. Zij lopen vaak aan tegen verschillende vormen van afwijzing en onbegrip.

Prioritering door ervaringsdeskundigen
Waar de vorige LIA een brede agenda was, met activiteiten op alle levensdomeinen, is in deze agenda ervoor gekozen meer focus aan te brengen door de nadruk te leggen op een beperkt aantal domeinen of leefgebieden. De nu gekozen domeinen zijn voortgekomen uit de gesprekken

met ervaringsdeskundigen (individuele interviews, groepsbijeenkomst) en daarna voorgelegd aan maatschappelijke organisaties en ambtenaren. Zowel bij de gesprekken met ervaringsdeskundigen als bij de maatschappelijke organisaties was de doelgroep 'mensen met een niet-zichtbare beperking' ruim vertegenwoordigd. Daardoor is goed in beeld gekomen wat juist deze groepen nodig hebben. Dit is in de voorstellen meegenomen.

Totstandkoming
Passend bij het uitgangspunt *Niets over ons zonder ons* is gestart met gesprekken met mensen die zelf een beperking hebben en enkele ouders van kinderen met beperkingen.

1. Allereerst zijn 14 individuele interviews gehouden, aan de hand van een aantal open vragen. Immers, niet iedereen spreekt graag in een groep.
2. De resultaten zijn meegenomen naar een bijeenkomst met ervaringsdeskundigen. Aan deze groep is gevraagd prioriteiten aan te geven: wat is het belangrijkste om mee te kunnen doen in de samenleving? Op welke domeinen zijn knelpunten die met voorrang moeten worden aangepakt?
3. In twee bijeenkomsten zijn deze resultaten vervolgens gedeeld met maatschappelijke organisaties en ambtenaren van de gemeente.
4. Zowel aanpak als resultaten zijn besproken met een klankbordgroep.
5. Tussentijds is de Adviesraad Sociaal Domein regelmatig bijgepraat, en hebben zij gereageerd op de opbrengsten van alle gesprekken. De Adviesraad heeft advies uitgebracht over de concept-agenda.
6. Alle inbreng is verwerkt in deze Lokale Inclusie Agenda en bijbehorende uitvoeringsagenda.

De focus op …

De focus leggen we op de onderwerpen die uit de gesprekken met de ervaringsdeskundigen kwamen: werk, leren/ontwikkelen, en vrije tijd. Onderling liggen er verbindingen. In alle gevallen gaat het om een zinvolle bezigheid waarbij je je talenten kunt ontwikkelen op een voor jou passende manier en een bijdrage levert aan de samenleving. Dan doe en tel je mee.
Ook communicatie bleek een belangrijk punt. Digitalisering, taalgebruik, bereikbaarheid van informatie en van organisaties werden genoemd.
In de gesprekken werd geconcludeerd, dat meedoen alleen kan als randvoorwaarden op orde zijn: wonen, mobiliteit, toegankelijkheid van de openbare ruimte en gebouwen, informatie en communicatie. Voor deze thema's wordt verwezen naar het derde deel van de bijgevoegde uitvoeringsagenda.

Het nastreven van inclusie kan soms spanning opleveren met bestaande regelgeving. Dat kan om individuele situaties gaan, maar ook om de mogelijkheid om een bepaalde aanpak uit te proberen. Regelgeving kan dan beperkend werken. Gevraagd werd om ruimte voor maatwerk.
Verder constateren we, dat er al heel veel is in Vught, maar dat mogelijkheden die er zijn soms door onbekendheid niet benut worden.

Op de onderwerpen die als prioriteit zijn benoemd, is de gemeente niet de enige en/of de belangrijkste partij die bepaalt. Altijd zal samenwerking nodig zijn. Soms is de rol van de gemeente regie voeren, soms bepalen, soms stimuleren door een duwtje in de goede richting te geven.

Bewustwording blijft cruciaal
In de vorige LIA stond *bewustwording* op de eerste plaats. Dit blijft belangrijk. Uitgangspunt blijft: toegankelijkheid is de norm. Wederzijds begrip, weten wat bepaalde keuzes betekenen voor andere inwoners en zien waar soms simpele oplossingen liggen, is het begin van alles. Met alle voorgenomen activiteiten en de daarbij horende communicatie willen we ook hieraan aandacht besteden. Dat zal soms impliciet zijn, soms expliciet.

Meer inzetten ervaringsdeskundigheid
Naast het al bestaande structurele overleg van gemeente en Toegankelijk Vught over de openbare ruimte en de lopende inclusie-agenda is het belangrijk om ook op andere terreinen ervaringsdeskundigen te betrekken bij beleidsontwikkeling en -uitvoering. We nemen dit op een aantal punten mee in de Uitvoeringsagenda 2022-2024.

Nader onderzoek
Hieronder gaan we kort in op de thema's waar de komende jaren de focus op ligt. In de bijgevoegde uitvoeringsagenda is dit vertaald in doelen en activiteiten. Op een aantal punten is nader onderzoek nodig om gericht te kunnen werken.
Tijdens de bijeenkomsten viel op, dat er veel gebeurt in Vught op diverse terreinen, maar dat dit niet altijd bekend is. Zo zijn er op werkgebied, onderwijsgebied en op het gebied van vrije tijd veel mogelijkheden, maar niet iedereen weet de weg daarin te vinden. Dit vraagt nader onderzoek.
Verder stellen we voor in 2023 een breed onderzoek te doen naar de deelname van mensen met een handicap aan de samenleving[1]. De resultaten daarvan kunnen betrokken worden bij de opstelling van de tweede uitvoeringsagenda en bij nieuwe ontwikkelingen op andere terreinen.

Prioriteit 1: Werk

Werk wordt hier breder opgevat dan alleen betaald werk in een reguliere baan of als zelfstandige. Ook (arbeidsmatige) dagbesteding valt eronder. In verschillende vormen van dagbesteding wordt een prestatie geleverd, de deelnemers ervaren dit ook als hun werk.

Wat doen we al?
Wegwijs+ heeft een belangrijke rol in het aan het werk helpen van mensen met een beperking. De schaal van de gemeente zorgt ervoor dat zowel de cliënten als potentiële werkgevers goed in beeld zijn. Men sluit zoveel mogelijk aan bij de situatie van de klant en zoekt dan naar mogelijkheden. Soms is een gangbaar werkervaringstraject voldoende. In andere situaties zetten we als gemeente gespecialiseerde trajecten in die jongeren met bijv. autisme ondersteunen naar werk. Indien nodig wordt via *jobcarving* bij werkgevers gezocht naar die werkzaamheden die passen bij iemands mogelijkheden maar ook onmogelijkheden. Naast contacten met werkgevers sluit Wegwijs+ aan bij uitstroomgesprekken bij het speciaal en praktijkonderwijs zodat deze jongeren, indien nodig met begeleiding, een vervolgstap kunnen maken richting werk in de breedste zin van het woord.
De gemeente zet diverse instrumenten in om mensen met een beperking aan betaald werk te helpen, zoals de loonkostensubsidie, jobcoaching en de No Risk-polis die risico's op uitval voor werkgevers beperkt. Belangrijkste in de aanpak is (de ruimte voor) maatwerk.

[1] In 2014 is een onderzoek gedaan naar de mate waarin mensen met een zintuiglijke beperking, een verstandelijke beperking of een psychische kwetsbaarheid deelnemen aan de Vughtse samenleving en tegen welke belemmeringen zij oplopen. Een vergelijkbare vorm van onderzoek kan meer inzicht bieden in de drempels, die de komende jaren geslecht moeten worden.

Als werkgever voldoet de gemeente aan de zgn. banenafspraak. Uitgangspunt is mensen met een beperking kansen bieden.
Ook andere partijen zijn actief om hun cliënten aan het werk te helpen. Denk aan de WSD en bijvoorbeeld Reinier van Arkel, die werkt met de methodiek Individuele Plaatsing en Steun.

En nu?
Ondanks de positieve ontwikkelingen zijn we er nog niet. Nog steeds ervaren mensen hindernissen. Wetgeving, beeldvorming en andere factoren werken soms belemmerend. Ook zijn mensen soms in een vorm van dagbesteding terecht gekomen, die na verloop van tijd niet meer passend is. Zij willen zichzelf verder ontwikkelen en mogelijk op termijn stappen richting werk zetten. Hier moet oog voor zijn.
Naast wat Wegwijs+ al doet zijn er ook nieuwe initiatieven, zoals de doorstroom van dagbesteding naar betaald werk in het Lokaal Plan van de WSD. Ook binnen de regio sluiten we aan bij projecten en initiatieven die de kansen van mensen met een beperking op de arbeidsmarkt vergroten.

Prioriteit 2: Leren/ontwikkelen

Leren en ontwikkelen gaat verder dan alleen leren op school of deelnemen aan cursussen. Ontwikkelkansen dragen ook bij aan zelfstandigheid en zelfredzaamheid en dus aan meedoen. We maken hier een onderscheid tussen onderwijs en jeugd en een leven lang leren.

Wat doen we al?
De focus ligt beleidsmatig op passend onderwijs, onderwijshuisvesting en de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor leerlingenvervoer, volwasseneneducatie, de Participatiewet, de Sociale Werkvoorziening en de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Inwoners kunnen bij Wegwijs+ terecht voor informatie, advies en ondersteuning rondom werk, scholing en uitkering. Daarnaast zijn bijv. het Taalhuis en Anders Bezig Zijn van belang voor een leven lang je kunnen blijven ontwikkelen.

En nu?
Voor het onderwijs zijn de kaders te vinden in de nog op te stellen Lokale Educatieve Agenda en de reeds vastgestelde Ontwikkelagenda 2021-2025 regio de Meierij, *Inclusiever onderwijs binnen een inclusievere samenleving*. We voeren deze plannen de komende jaren uit.

Inwoners hebben soms het gevoel te makkelijk in een hokje te worden geduwd. Ook vertelden ervaringsdeskundigen: ‘Anderen leren door fouten, ik ook, geef me de kans die leerervaring te hebben.” Soms gaat het om grote stappen, soms om stapjes die voor een ander klein lijken, maar voor betrokkenen een grote verbetering betekenen.
Dat betekent vooral: goed luisteren naar de betrokkenen zelf, kind of volwassene. Dit vraagt ook iets van omgeving (ouders, begeleiders, etc.).
Maatwerk is ook hier een sleutelwoord. Wegwijs+ heeft breed aandacht voor leer- en ontwikkelmogelijkheden van mensen met een beperking. Hier ligt ook een relatie met het onderdeel werk. We betrekken ervaringsdeskundigen bij de uitvoering.

Prioriteit 3: Vrije tijd

De behoeften aan vrijetijdsbesteding zijn divers. Het uitgangspunt is: iedereen kan waar mogelijk meedoen. Tenzij iemand zelf een andere keuze maakt en liever in een meer beschermde groep aan activiteiten deelneemt.

Wat doen we al?
Er is op vrijetijdsgebied veel keus in Vught, waarvan een deel toegankelijk is voor mensen met beperking. Zoals de activiteiten van Anders Bezig Zijn, de Rode Rik, Kansplus enz. Op sportgebied is er een gevarieerd aanbod (bijv. running blind, diverse wandelgroepen, het special voetbalteam, de beweegtuinen en -linten, het meer openstellen van de avondvierdaagse en Oliebollenveldloop voor mensen met een beperking). Verder is er het loket Uniek Sporten en vervult MOVE Vught een actieve rol. Ook Plaza Cultura werkt aan het vergroten van de mogelijkheden voor iedereen om cultuur te beleven.
Om te zorgen dat horeca en winkels toegankelijk zijn voor iedereen, hebben Koninklijke Horeca Nederland en het MKB zelf een actieplan opgesteld. Er is contact met de lokale vertegenwoordigers.

En nu?
Het blijkt, dat mensen op zoek zijn naar activiteiten, maar het moeilijk vinden om iets te vinden dat bij hen past en waar ze welkom zijn. We zoeken naar mogelijkheden om dit te verbeteren. Mensen met een beperking hebben vaak een laag inkomen. Hierdoor is de betaalbaarheid van activiteiten een vraagstuk. De financiële regelingen die er zijn, bereiken deze mensen vaak niet. De coördinator armoede is daarmee bezig.
In 2022 ontwikkelen we nieuw economisch en recreatief beleid. Daarin zullen toegankelijkheid en inclusie meegenomen worden.

Randvoorwaarden

Echt meedoen lukt alleen als de randvoorwaarden op orde zijn. Dat wil zeggen: je hebt een woning, je kunt komen waar je naar toe moet, je kunt de juiste informatie vinden, en je wordt geaccepteerd zoals je bent.

Communicatie
De verdergaande digitalisering is voor een aantal mensen met een beperking een belemmering om mee te doen. Daarnaast blijkt taalgebruik in brieven van instanties vaak moeilijk. Daarin is nog een weg te gaan. Enerzijds door mensen zelf te versterken (Taalhuis, digitale vaardigheden), anderzijds door als organisaties en bedrijven hiermee rekening te houden bij communicatie (websites, mail, brieven, folders etc.).

Verder blijft werken aan bewustwording en acceptatie in de samenleving een opgave voor de komende jaren.

Wonen
Allereerst is toegankelijke (nieuw-)bouw belangrijk. Ook de woonomgeving moet toegankelijk zijn. Het betrekken van mensen die gebruik (gaan) maken van de woning en de woonomgeving moet vanzelfsprekend zijn. Voor beleid en uitvoering op het gebied van wonen is de Woonvisie leidend.

Bij een aantrekkelijke woonomgeving hoort ook, dat je in de buurt mensen kunt ontmoeten, dat er burenhulp is, etc.

Mobiliteit
Ergens kunnen komen is de eerste voorwaarde om te kunnen meedoen. Bij het ontwerpen van mobiliteitsoplossingen is het van belang van meet af aan rekening te houden met diverse groepen gebruikers (*Inclusief ontwerpen voor iedereen).*
Een tweede factor naast het ontwerp is het gedrag in het verkeer. Ook hiervoor is aandacht gevraagd in de bijeenkomsten.

Openbare ruimte, gebouwen, toiletten
Onderhoud is belangrijk om de openbare ruimte toegankelijk te houden. Geconstateerd wordt dat in Helvoirt op het punt van toegankelijkheid nog winst te behalen is. Er kan wel een spanning bestaan tussen wat vanuit esthetisch oogpunt wenselijk is en wat uit gebruikersperspectief wenselijk is, zo bleek uit de gesprekken.
De acties voor voldoende opengestelde en rolstoelvriendelijke toiletten zetten we voort.

Vertaling in acties

In bijgevoegde Uitvoeringsagenda 2022-2024 zijn per prioriteit acties opgenomen. Daar zetten we vol op in. Daarnaast blijft er aandacht voor de andere terreinen, zoals de hierboven genoemde randvoorwaarden en acties die vanuit de vorige Lokale Inclusie Agenda worden gecontinueerd (zie ook het overzicht met de stand van zaken, bijlage 2).

In 2024 zal de Uitvoeringsagenda onder de loep worden genomen. Op basis van de resultaten én van de uitgevoerde onderzoeken zal een nieuwe Uitvoeringsagenda worden opgesteld voor de jaren 2025 en 2026.